

Dit examen bevat **vijf** onderdelen:

1. een fragment Latijnse tekst vertalen in het Nederlands (ca.10 minuten)
2. vragen beantwoorden over het fragment Latijnse tekst (ca.10 minuten)
3. vragen beantwoorden over de cultuurhistorische achtergrond (ca.5 minuten)
4. vragen over het Paleis op de Dam (ca.10 minuten) (geen voorbereiding)
5. vragen over het verslag (ca.5 minuten) (geen voorbereiding)

pagina 1 : vragen bij het fragment Latijnse tekst

pagina 2 : fragment Latijnse tekst: Cicero, Tusculanae Disputationes, 5.57-62

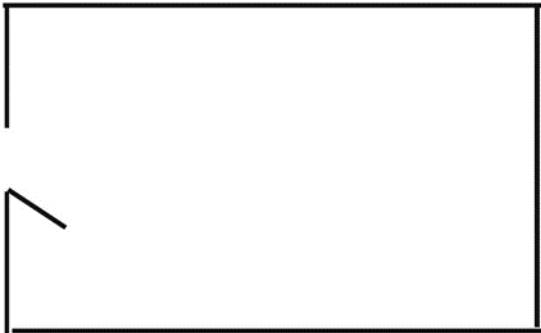
Vertalen

- 1 Vertaal regel 1-7, *Duodequadraginta t/m consequatur* (het **vetgedrukte** deel).

Vragen bij de tekst

- 2 Citeer uit r.1-7 een Latijns tekstelement waarmee Dionysius’ regime wordt gekarakteriseerd.

- 3 Benoem naamval en getal van
 - a r. 9 aequalium
 - b r.10 is

- 4 Hiernaast zie je een plattegrond van de buitenmuren van Dionysius’ slaapzaal, met links de deur. Vul hem zodanig aan dat de situatie wordt weergegeven die ontstaat na r. 17 *detorquebat*.

- 5 Leg uit dat de in r. 18-19 *Atque t/m dicitur* beschreven handeling van Dionysius verrassend was. Baseer je antwoord op de inhoud van r. 8-12.

- 6 Geef aan of *beatus* serieus is bedoeld of dat het een ironische bijmaak heeft bij:
 - a r. 25 beatus
 - b r.28 beatiorem

R. 34-36 *In hoc t/m coronae* wordt door C. Verhoeven als volgt weergegeven:

“Maar te midden van deze luister liet Dionysius een flikkerend zwaard met een paardehaar aan het plafond ophangen, zodat het met de punt naar beneden dreigend boven het hoofd van die gelukkige man hing. En toen had hij geen oog meer voor die mooie dienaren en al evenmin voor het kunstige zilverwerk. Hij stak geen hand uit naar de gerechten en de kransen begonnen al te verwelken.”

- 7 Leg uit dat deze vertaling een verduidelijkende toevoeging bevat.

Vragen over de cultuurhistorische achtergrond

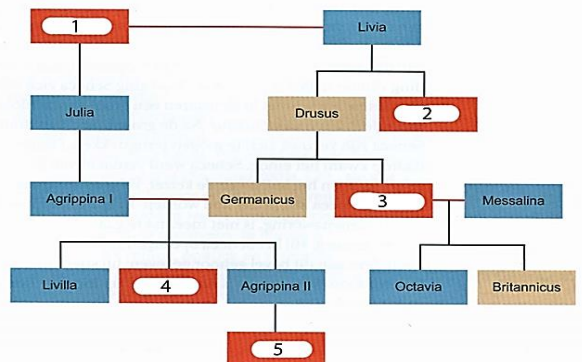
- 8 Geef bij onderstaande uitspraken de bijpassende naam van een filosofische school of van een filosoof.
 - a Geluk is de toestand van *ataraxia*.
 - b *Sapientia* is het *summum bonum*.
 - c Gestreefd wordt naar een toestand van *apatheia*.

Zie de stamboom rechts. →

- 9 Noem de namen van nummer 1 t/m 5.

- 10 Zet onderstaande gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde:

A Slag bij Actium B Het proces tegen Socrates C Geboorte van Seneca D Cicero wordt consul 1/3

1 **Duodequadrageinta annos tyrannus Syracusanorum fuit Dionysius, cum quinque et viginti**
2 **natus annos dominatum occupavisset. Qua pulchritudine urbem, quibus autem opibus**
3 **praeditam servitute oppressam tenuit civitatem! Atqui de hoc homine a bonis auctoribus**
4 **sic scriptum accepimus, summam fuisse eius in victu temperantiam in rebusque**
5 **gerundis virum acrem et industrium, eundem tamen maleficum natura et iniustum; ex quo**
6 **omnibus bene veritatem intuentibus videri necesse est miserrimum. Ea enim ipsa, quae**
7 **concupierat, ne tum quidem, cum omnia se posse censebat, consequabatur.**

8 Qui cum esset bonis parentibus atque honesto loco natus — etsi id quidem alius alio modo
9 tradidit — abundaretque et aequalium familiaritatibus et consuetudine propinquorum, haberet
10 etiam more Graeciae quosdam adulescentes amore coniunctos, credebat eorum nemini, sed is,
11 quos ex familiis locupletium servos delegerat, quibus nomen servitutis ipse detraxerat, et
12 quibusdam convenis et feris barbaris corporis custodiam committebat.

13 (...)

14 Cumque duas uxores haberet, Aristomachen, civem suam, Doridem autem Locrensem, sic
15 noctu ad eas ventitabat, ut omnia specularetur et perscrutaretur ante. Et cum fossam latam
16 cubiculari lecto circumdedisset eiusque fossae transitum ponticulo ligneo coniunxisset, eum
17 ipsum, cum forem cubiculi clauserat, detorquebat. Idemque cum in communibus suggestis
18 consistere non auderet, contionari ex turri alta solebat. Atque is cum pila ludere vellet – studiose
19 enim id factitabat – tunicamque poneret, adolescentulo, quem amabat, tradidisse gladium dicitur.
20 Hic cum quidam familiaris iocans dixisset: ‘Huic quidem certe vitam tuam committis’
21 adrisissetque adulescens, utrumque iussit interfici, alterum, quia viam demonstravisset
22 interimendi sui, alterum, quia dictum id risu adprobavisset. Atque eo facto sic doluit, nihil ut
23 tulerit gravius in vita; quem enim vehementer amat, occiderat. Sic distrahuntur in contrarias
24 partes impotentium cupiditates. Cum huic obsecutus sis, illi est repugnandum.

25 Quamquam hic quidem tyrannus ipse iudicavit, quam esset beatus. Nam cum quidam ex eius
26 adstantatoribus, Damocles, commemoraret in sermone copias eius, opes, maiestatem
27 dominatus, rerum abundantiam, magnificentiam aedium regiarum negaretque umquam
28 beatiorem quemquam fuisse, ‘Visne igitur’, inquit, ‘o Damocle, quoniam te haec vita delectat,
29 ipse eam degustare et fortunam experiri meam?’ Cum se ille cupere dixisset, conlocari iussit
30 hominem in aureo lecto strato pulcherrimo textili stragulo, magnificis operibus picto, abacosque
31 complures ornavit argento auroque caelato. Tum ad mensam eximia forma pueros delectos
32 iussit consistere eosque nutum illius intuentes diligenter ministrare. Aderant unguenta, coronae,
33 incendebantur odores, mensae exquisitissimis epulis extruebantur. Fortunatus sibi Damocles
34 videbatur. In hoc medio apparatu fulgentem gladium e lacunari saeta equina aptum demitti
35 iussit, ut impenderet illius beati cervicibus. Itaque nec pulchros illos ministratores aspiciebat nec
36 plenum artis argentum nec manum porrigebat in mensam; iam ipsae defluebant coronae;
37 denique exoravit tyrannum, ut abire liceret, quod iam beatus nollet esse.

Antwoordmodel

- 1 Achtendertig jaar [lang] was de tiran van de Syracusanen Dionysius, nadat hij op de leeftijd van 25 de heerschappij had gegrepen. Met wat een schoonheid was de stad, en verder met wat een rijkdom de staat gezegend die hij onderdrukt hield in slavernij. En toch hebben wij over deze man door goede schrijvers dit bericht/deze informatie ontvangen dat in zijn manier van leven de grootste soberheid was geweest en dat [hij] in het uitoefenen van het bestuur een scherpzinnig en energiek man [was geweest], maar ook kwaadaardig van nature en onrechtvaardig; en daarom is het nodig dat het aan allen die goed naar de waarheid kijken, (toe)schijnt dat hij zeer ongelukkig was / moet hij aan allen die goed naar de waarheid kijken, zeer ongelukkig lijken. Want juist die dingen die hij was gaan begeren, bereikte hij zelfs toen niet, toen hij meende dat hij alle dingen kon.
- 2 Een van de volgende tekstelementen:
 - servitude (oppressam) (r.3)
 - in rebusque gerundis virum acrem et industrium (r.4-5)
 - maleficum natura et iniustum (r.5)
- 3
 - a genitivus meervoud
 - b dativus meervoud
- 4 Bed, greppel en bruggetje in open toestand (!) bevinden zich in de kamer met de deur in dichte (!) toestand.
- 5 Dionysius vertrouwde niemand, ook zijn geliefde jongens niet (zie r.10); het is dus verrassend dat hij hier zijn zwaard aan deze geliefde jongen geeft.
- 6
 - a ironisch
 - b serieus
- 7 “met de punt naar beneden (dreigend)” staat niet in het originele Latijn; de vertaler heeft dit toegevoegd om de (impliciete) bedoeling van de schrijver beter te omschrijven.
- 8
 - a Epicurisme
 - b Stoa
 - c Stoa
- 9
 - 1 = Augustus
 - 2 = Tiberius
 - 3 = Claudius
 - 4 = Caligula
 - 5 = Nero
- 10 B – D – A – C